

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

**DĚJEPISNÁ
OLYMPIÁDA**

**53. ročník –
2023/2024**

Školní kolo – zadání II. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body celkem

Jméno a příjmení:

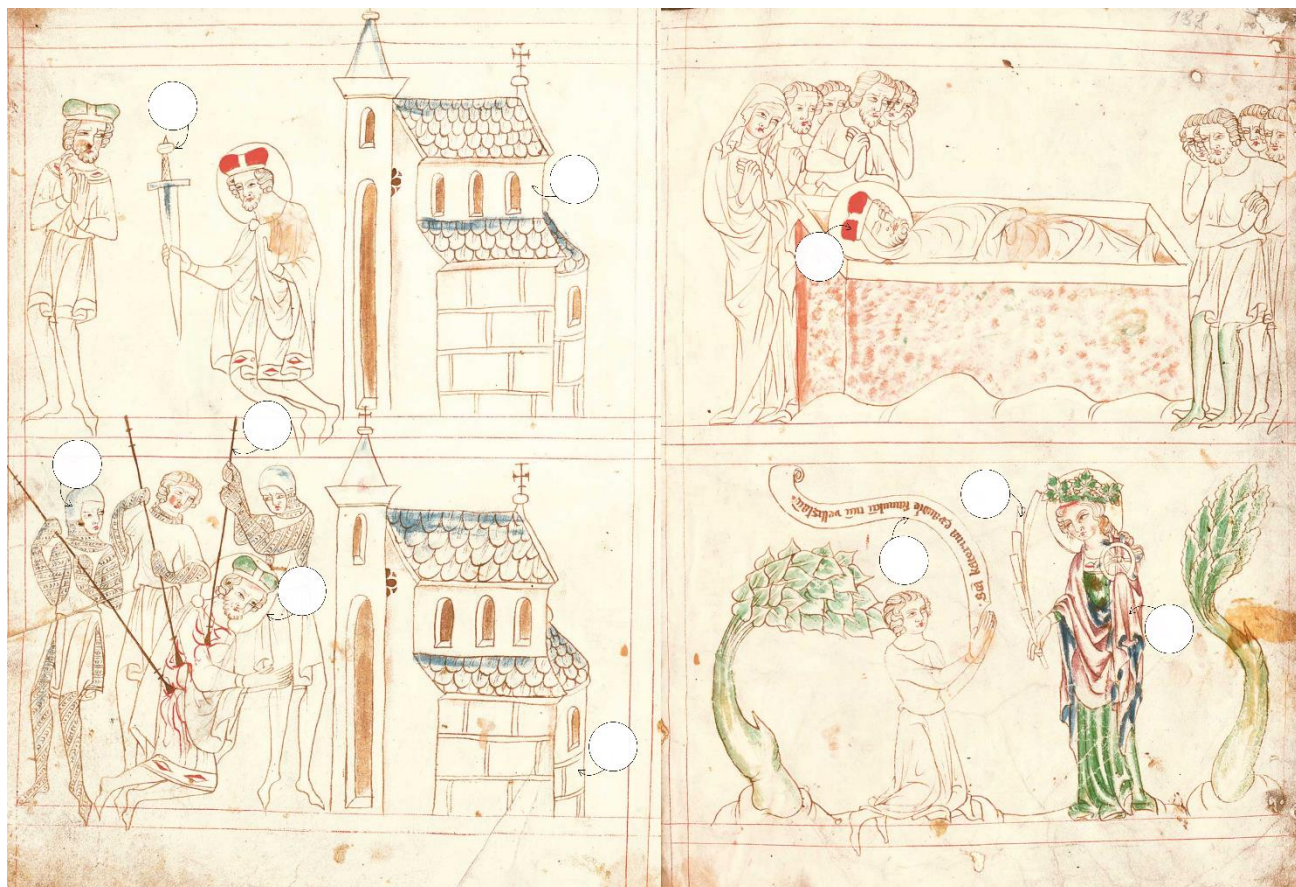
Tematické zaměření ročníku:

**„Každodenní život a kulturní kořeny českých zemí (Čechy, Morava, Slezsko).
Od Cyrila a Metoděje po Jana Husa.“**

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka pak doplní porota získaný počet bodů. Celkem je možné získat **60 bodů**.

Úkol č. 1

Dobře si prohlédněte iluminaci z Velislavovy bible. Z navrhovaných výrazů vyberte ty, které se hodí do vyznačených bublin a vepište jejich čísla do bubliny.

- 1 – knížecí čapka
- 2 – meč
- 3 – mluvící páska
- 4 – kopí
- 5 – apsida

- 6 – přilbice
- 7 – hlavní loď kostela
- 8 – palmová ratolest
- 9 – plášť
- 10 - svatozář

Úkol č. 2

A.

Na soudobé dvoukoruně je vyobrazený jeden cenný předmět, který symbolizuje dobu Velké Moravy a je častým nálezem v dobových hrobech. Prohlédněte si jej a vyberte, jak se jmenuje.

- a) guločka
- b) flok
- c) gombík
- d) olovnice
- e) medaile

B.

Velmi častým prvkem na takovýchto cenných předmětech bylo zdobení pomocí drobných kuliček, které vidíte například na této náušnici. Vyberte, jak se tato technika zdobení nazývá.

- a) filigrán
- b) tepání
- c) rytí
- d) granulace
- e) leptání

C.

Z nabízených předmětů vyberte ten, který NENÍ zdobený stejnou technikou jako předchozí náušnice.

a)

b)

c)

3

Úkol č. 3

A.

Za vlády knížete Rostislava nastalo na Velké Moravě mnoho změn. Vyberte ty věty, které odpovídají dobovým událostem, a mohl by je říci velmož, jenž zde v této době žil. Správně jsou čtyři možnosti.

- a) Jednou jsem se osobně potkal s Konstantinem a udělal na mě veliký dojem. I Cyril působí velmi přátelsky.
- b) Konečně jsem porozuměl tomu, co kněz při mši říká.
- c) Škoda, že nám byzantský císař v otázkách víry nepomohl, mohli jsme získat nezávislost na papeži.
- d) Souhlasím s tím, že tribut východofranckému králi platit nebudeme. Udržme si samostatnost.
- e) Jsem rád, že tu nově máme svého arcibiskupa, dokonce i můj soused teď má pocit většího propojení s vírou.
- f) Ta latinská mše zní mnohem honosněji, je dobře, že kázání ve staroslověnštině zakázali.
- g) To nové písmo, které se tu prosazuje, vypadá jako pěkné klikyháky. Kdo ví, jestli se uchytí.
- h) Souhlasím s tím, že jsme se přiklonili k západnímu pojetí křesťanství, Francká říše by nám měla ukazovat cestu.

B.

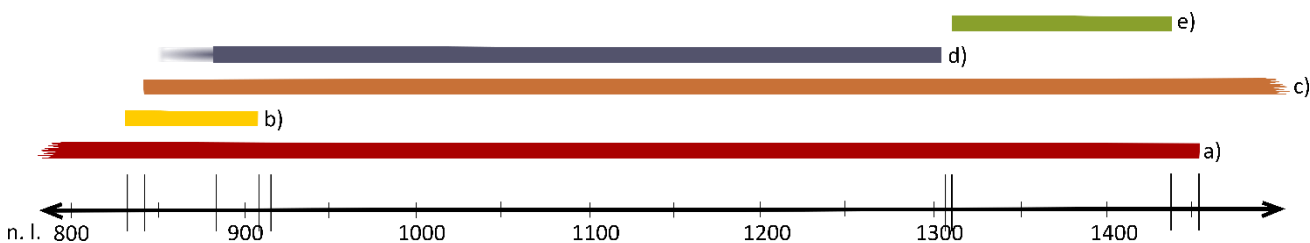
Poté, co se na Velké Moravě po Rostislavovi ujal vlády Svatopluk, nastaly další velké změny. Vyberte dvě tvrzení odpovídající dobovým událostem, které by mohl říci soudobý velmož.

- a) Je dobře, že se Svatoplukovi daří stále neodvádět tribut Frankům.
- b) Praha je teď velkomoravskou metropolí, myslím, že odsud Svatopluk brzy začne vládnout.
- c) Uznávám Svatopluka, protože to je nemocnější z našich vládců.
- d) Jediný, koho se Svatopluk obává, je český kníže Bořivoj, jeho moc roste a nadvládu Velké Moravy odmítá uznat.
- e) Škoda, že se mše už zase neslouží latinsky, bylo to takové slavnostní.
- f) Od té doby, co zemřel Metoděj, už mám zase pocit, že při mších ničemu nerozumím.

6	
---	--

Úkol č. 4

K jednotlivým státním útvarům přiřaďte dobu jejich trvání pomocí písmen z časové osy.

1) Byzantská říše	1 -
2) Český přemyslovský stát	2 -
3) Český stát za vlády Lucemburků	3 -
4) Východofrancká říše, později Svatá říše římská	4 -
5) Velkomoravská říše	5 -

5	
---	--

Úkol č. 5

Přečtěte si pozorně úryvek z Kristiánovy legendy a odpovězte na otázky pod textem:

Když Václavův otec asi v třiatřiceti letech z tohoto světa odešel, byl Václav povolán z Budče do hlavního hradu Prahy a na stolec otcovský od všeho lidu povýšen. Ale poněvadž ještě neodrostl věku chlapeckému nebo jinošskému, všichni velmožové, pojavše moudrý záměr, svěřili mladého vévodu i s jeho bratrem Boleslavem Ludmile, blahoslavené paměti, služebnici Kristově, na vychování, dokud by s pomocí boží nedosáhli dospělého věku.

Když to však uviděla matka řečených hochů, jež ovdověvši, užívala vladařské moci svého muže, z popudu ďáblova vzplála veškerým hněvem jedovatého srdce proti služebnici boží Ludmile a zlým podezřením byla svírána, domnívající se, že skrze výchovu jinochů bude sama zbavena vlády a majetku a Ludmila že si získá veškerou vladařskou moc.

Zaškrtněte dvě tvrzení, která vyplývají z úryvku Kristiánovy legendy.

- a) Václav začal vládnout ihned po smrti svého otce.
- b) Václavova matka Ludmila neměla dobrý vztah se svojí tchýní Drahomírou.
- c) Po smrti otce byla výchova Václava a Boleslava svěřena Ludmile.
- d) Matka Václava a Boleslava se obávala, že ji Ludmila připraví o vládu.
- e) Václavův otec zemřel na Budči.

2	
---	--

Úkol č. 6

A.

Jednotlivé světce od sebe rozeznáváme za pomoci atributů – znaků, které připomínají důležitou událost z jejich života nebo také způsob jejich smrti. Mezi naše nejstarší světce patří sv. Ludmila, sv. Václav a sv. Vojtěch.

Z nabídky atributů vyberte tři, s nimiž bývá nejčastěji zobrazován svatý Vojtěch.

- a) plášť
- b) čapka
- c) koruna
- d) mitra
- e) štít s přemyslovským znakem
- f) veslo
- g) berla

B.

Ostatky svatých bývaly uchovávány a často i vystavovány ve zvláštních schránkách.

Označte fotografii tohoto předmětu a dopište k číslu také správný název ze seznamu možností.

Názvy předmětů: Škapulíř, breviář, relikviář, kadidelnice, ciborium.

1

2

3

4

5

Úkol č. 7

A.

Roku 1085 byl Vratislav II. jako první přemyslovský panovník povýšen na krále. Co to pro něj znamenalo? Vyberte tři správná tvrzení.

- a) Možnost oženit se s ženou z nejvyšších společenských vrstev.
- b) Potvrzení, že Češi a Moravané vytvořili mezinárodně uznávaný stát.
- c) Přemístění sídla na Vyšehrad.
- d) Plnou nezávislost na císaři Jindřichu IV.
- e) Osvobození od povinnosti poplatků Svaté říši římské.
- f) Možnost korunovat svého syna králem ještě jako malé dítě.
- g) Znamku pevného začlenění státu do západokřesťanské Evropy.

B.

Slavnostně korunován byl také Vladislav II. v roce 1158. Vyberte o této události dvě správná tvrzení.

- a) Vladislav byl korunován za příslib pomoci Fridrichu Barbarossovi v bitvách proti Milánu.
- b) Titul krále byl udělen jako dědičný, Vladislav jej předal Bedřichovi, ale ten si jej nedokázal udržet.
- c) Korunovace nakonec nevedla k úplnému osamostatnění království na Svaté říši římské.
- d) Korunovace proběhla narychlo, chvíli před smrtí Vladislava na bitevním poli.
- e) Vladislav se u příležitosti korunovace přejmenoval na Vladimíra I.

5	
---	--

Úkol č. 8

Přiřaďte správné dnešní označení k pojmům z minulosti.

1. levoboček	a) morová epidemie	1 -
2. regál	b) vyhnání	2 -
3. berně	c) výsada, kterou užívá panovník	3 -
4. černá smrt	d) daně	4 -
5. vyobcování	e) nemanželský potomek	5

Úkol č. 9

5	
---	--

Vyberte, zda jsou následující výroky o Zlaté bule sicilské pravdivé (ANO), nebo nepravdivé (NE). Pomoci vám může její úryvek a informace, které o této klíčové listině našich dějin víte.

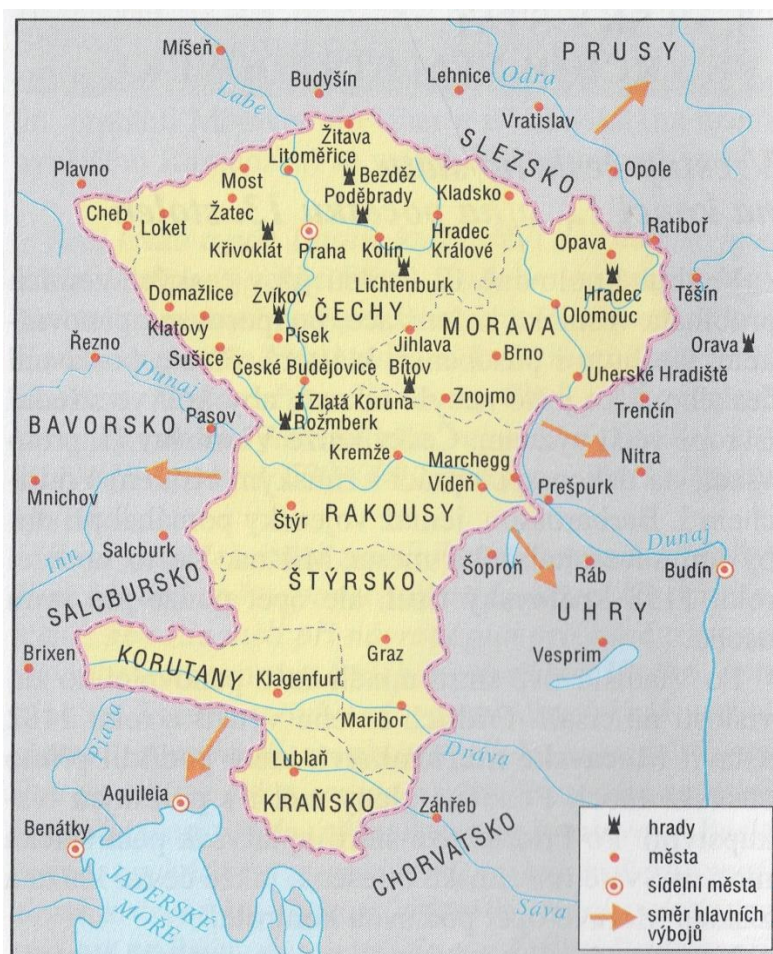
Proto my přihlížejíce k přeslavným službám oddanosti, které veškerý lid český od dávného času věrně i oddaně prokazoval císařství římskému a že jasný král jejich Otakar od začátku mezi jinými knížaty zvláště před ostatními nás zvolil císařem [...], i my jej králem ustanovujeme a potvrzujeme a tak posvátné a důstojné ustanovení schvalujeme a království České štědře a beze všeho vymáhání peněz i obvyklé spravedlnosti našeho dvora jemu a jeho nástupcům navěky propůjčujeme: chtějíce, aby kdokoliv od nich bude zvolen králem, k nám nebo našim nástupcům přijel a náležitým způsobem odznaky královské přijal.

- a) Bula byla vydána ve stejném roce, ve kterém se do Jeruzaléma vydala údajná dětská křížová výprava. ANO / NE
- b) Listinu udělil Fridrich II. Štaufský Přemyslu Otakarovi I. ANO / NE
- c) Panovník českých zemí obdržel království titul již před vydáním této listiny. ANO / NE
- d) Bula potvrzuje udělení královského titulu dědičně. ANO / NE
- e) Za udělení královského titulu musí každý panovník římskému císaři zaplatit poplatek. ANO / NE
- f) Každý nový panovník měl být jmenovitě určený římským císařem. ANO / NE
- g) Římský císař výslovně nařizuje české šlechtě bez prodlení volit nového krále. ANO / NE

7

Úkol č. 10

Prohlédněte si mapu držav Přemysla Otakara II. a v jednotlivých tvrzeních zakroužkujte odpověď, která odpovídá vyobrazení na mapě.

▲ Soustátí českého krále Přemysla Otakara II. a směry jeho vojenských výprav a výbojů

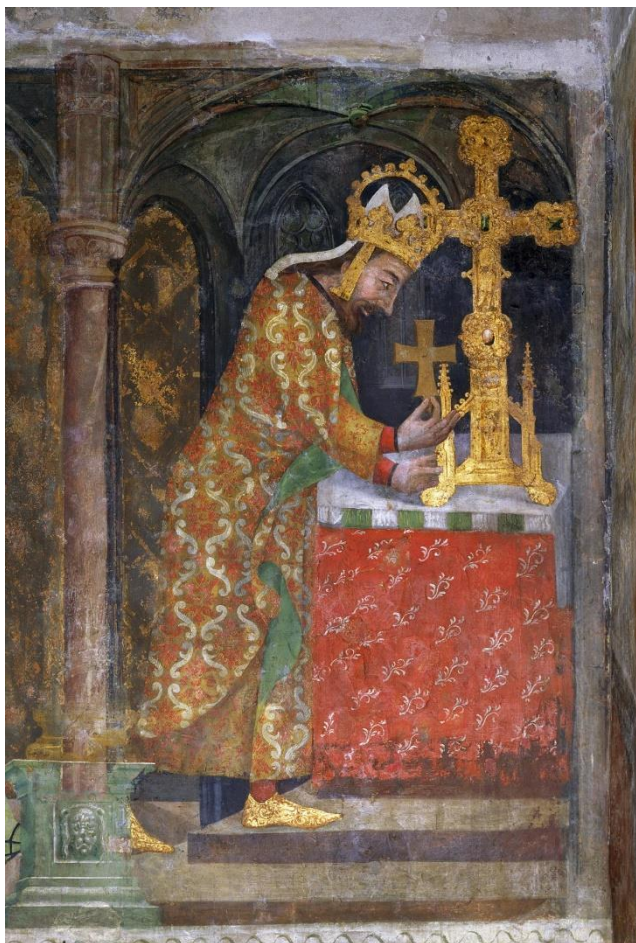
- a) Při cestování Přemyslovým státem **bylo / nebylo** pro každého možné domluvit se stále jedním jazykem.
- b) Přemyslův stát se skládal **ze sedmi / šesti / pěti** správních celků.
- c) Město, které patřilo Přemyslovi, ale v současné době je součástí jiného státu, je **Těšín / Žitava / Cheb**.
- d) Přemysl **se snažil / nesnažil** své území dále rozšiřovat.
- e) Přemyslův stát měl **jedno / dvě / tři** hlavní sídelní města.
- f) Přemyslův stát by nyní zaujímal části území současných **dvou / více jak tří / více jak sedmi** států.

6

Úkol č. 11

Na obrázcích vidíte výzdobu hradu Karlštejna. Na vnější straně císařské oratoře na Karlštejně jsou na stěně tři ostatkové scény. Malba je dílem Mikuláše Wurmsera a vznikla kolem roku 1360. Třetí scénu vidíte i v detailu.

A.

Na detailu fresky je vidět, že Karel IV. vykonává nějakou činnost. Vyberte, kterou.

- a) Čistí relikvii dřeva z Kristova kříže, aby nebyla zanesena prachem.
- b) Vyjímá ji z relikviářového kříže, aby ji mohl věnovat francouzskému dauphinovi, budoucímu králi Karlu V.
- c) Ukládá relikvii dřeva z Kristova kříže do relikviářového kříže.
- d) Ukládá relikvii trnu z Kristovy trnové koruny do relikviářového kříže.

B.

Na všech třech částech vyobrazení má Karel IV. stejnou korunu. Poznáte ji?

- a) Jde o tzv. svatováclavskou korunu českého krále, kterou nechal Karel IV. zhotovit pro svou korunovaci českým králem.
- b) Jde o korunu římského krále, kterou nechal Karel IV. vyrobit pro svou korunovaci v Cáchách.
- c) Jde o císařskou korunu, kterou nechal pravděpodobně zhotovit Ota I. a Karel IV. ji získal v roce 1350 v Bavorsku od dědiců Ludvíka Bavora.
- d) Jde o korunu langobardských králů, kterou byl Karel IV. korunován v Miláně roku 1355.

2	
---	--

Úkol č. 12

V době vlády Lucemburků vzniklo mnoho literárních textů. Nabízíme ukázky dvou z nich – prvním je text Václava Lucemburského (1337-1383, mladší bratr Karla IV.) a druhým anonymní text studentů univerzity.

Dobře si texty přečtěte a pak vyberte z nabídky to tvrzení, které lze přiřadit k jednomu nebo druhému textu. Dvě tvrzení nelze přiřadit k žádnému z textů – napište u nich 0.

Text 1:

Má radost, moje štěstí, klid,
mé myšlenky a všechny sny
jste jenom vy, s níž toužím být,
má radost, moje štěstí, klid.

Můj stálý návrat, vznět i štít,
mé sladké noci, milé dny,
má radost, moje štěstí, klid,
mé myšlenky a všechny sny
jste jenom vy, s níž toužím být.

Text 2:

Kdo jen pořád studuje,
věk mu rychle pádí,
proto bujně laškuje
rozpustilé mládí.

Tam je vidět dost a dost
těch, jež trochu lehčí jsou,
tam je ona veselost
i s tou skvělou údů hrou.

Když vidím pohyby ženy,
laškovat když dívky zřím,
zkoprním jak omámený,
všechno mě to táhne k nim.

- a) Autor opěvuje přírodu.
- b) Autora přitahují dívky.
- c) Autor se vyznává Panně Marii.
- d) Autor touží být s jednou konkrétní ženou.

Text č.

Text č.

Text č.

Text č.

2	
---	--

Úkol č. 13

A.

Jan Hus byl za svá kázání nejprve uveden církví do zostřené klatby. Vyberte jedno správné vysvětlení, co se mu stalo.

- a) Bylo mu zakázáno účastnit se církevního života.
- b) Byl zavřen do klády a vystaven na náměstí na pranýři.
- c) Bylo na něj sesláno zaříkání na vymítání ďábla.
- d) Byl povýšen na mistra a odešel učit na venkov.
- e) Bylo mu uděleno veřejné poděkování za ochranu dobrého jména církve.

B.

O něco později vyhlásil papež kvůli Husovi nad celou Prahou interdikt. Co to znamenalo pro obyčejné Pražany? Vyberte jednu správnou odpověď.

- a) Museli na náměstí postavit smírčí kříž, aby tak dali najevo, že se Husa zřekli.
- b) Museli se modlit pouze sami, protože v Praze bylo zakázáno konat bohoslužby.
- c) Když šli kolem Betlémské kaple, museli si třikrát odplivnout, aby pomohli zahnat ďábla.
- d) Museli se sedm dní zcela postit a pak vykonat zpověď.
- e) Museli strávit tři dny v kuse na bohoslužbě a Husa oslavovat.

2	
---	--

Celkem:

60	
----	--

Rozřazovací otázka:

Přečtěte si následující věty a rozhodněte, zda odpovídají skutečnosti (ANO) nebo neodpovídají (NE).

- a) Za panování knížete Václava již velká část obyvatel Čech vyznávala křesťanskou víru. **ANO / NE**
- b) Prvním známým českým zákoníkem jsou Břetislavovy dekrety. **ANO / NE**
- c) Pokud někdo v raně středověké společnosti v Evropě uměl číst a psát, byl to s největší pravděpodobností duchovní. **ANO / NE**
- d) Postavit baziliku bylo podstatně jednodušší než postavit rotundu. **ANO / NE**
- e) Vyšehradský kodex údajně zhotovil mnich jen za jednu noc a přezdívá se mu Dáblova bible. **ANO / NE**
- f) Jednou z nejčastěji pěstovaných obilnin na polích byla pšenice. **ANO / NE**
- g) Jedinými obyvateli města, kteří měli všechna práva i povinnosti, byli měšťané. **ANO / NE**
- h) Ten, kdo začal vykládat víru v rozporu s oficiálním výkladem katolické církve, mohl být prohlášen za kacíře. **ANO / NE**
- i) Všechny vyhlášené křížové výpravy byly vedeny do zemí s muslimskou vírou. **ANO / NE**
- j) Šlechtična oblečená do gotické módy nosila přiléhavý oděv se splývavými rukávy, vlečku a špičaté boty. **ANO / NE**